

Förord

MEDETTA TREDJE band har vi nått mittpunkten av Det svenska jordbrukets historia som omfattar fem band. Det är logiskt att detta band handlar om den agrara revolutionen. Inte sedan jordbruket infördes hade det genomgått en så stor omvandling och denna omvandling står i centrum för diskussionen om det moderna samhällets uppkomst. Måste jordbruket omvandlas innan en industriell revolution kan ta vid? I så fall är frågan: Varför omvandlades jordbruket?

I landskapet finner vi spåren från skikt efter skikt av vår historia. Den agrara revolutionen med dess odlingsexpansion, dess ängsuppodling, dess omstrukturering av bebyggelsen sätter sin prägel på mycket av det vi ser.

Under den agrara revolutionen myntade Erik Gustaf Geijer det talesätt som vi fortfarande ofta griper till: "Hälsan tiger still" och då med hänvisning till bondens och bondebefolkningens genomgripande omdaning av landet.

Janken Myrdal

DET ÄR NU snart nio år sedan jag fick ett brev från Janken Myrdal där han frågade om jag ville skriva delen om den agrara revolutionen i ett fembandsverk om svensk agrarhistoria. Jag var inte sen att tacka ja, om än med viss bävan. Forskningen kring 1700- och 1800-talens agrarhistoria är stor och det fanns mycket jag visste alldeles för lite om.

Under åren som gått har jag alltså varit tvungen att lära mig en hel del nytt. Jag har haft god nytta av att befinna mig i göteborgsmiljö, där såväl den ekonomisk-historiska som den historiska institutionen sedan årtionden förvaltar en tradition av forskning kring 1700- och 1800-talens svenska landsbygd.

Jag har också haft god hjälp av övriga forskare som ingår i projektgruppen som skriver *Det svenska jordbrukets historia*. Ett stort tack för er intensiva manuskriptläsning och konstruktiva kritik!

Många har generöst bidragit med opublicerade forskningsresultat. Ulf Jansson, Stefan Höglin, Aadel Vestbö Franzén, Ronny Pettersson, Lenart Andersson Palm, Christer Ahlberger, Per Hallén och Staffan Granér har medverkat med resultat ur pågående forskningsprojekt.

Pablo Wiking-Faria och Krister Larsson bistod vid rekonstruktionen av en 1700-talsby. Clas Tollin hjälpte till att finna åskådliga lantmäterikartor.

Ett stort tack går till Lars Herlitz, Christer Winberg och Janken Myrdal som åtog sig att läsa igenom hela det nästan färdiga manuskriptet. Ronny Pettersson har läst och kommenterat avsnitten om skiften och Dan Bäcklund särskilt avsnitten om Norrland. Else-Marie Strese, Mats Morell och Mats Widgren har läst igenom delar av manuskriptet.

Jag har tacksamt tagit emot de påpekanden om felaktigheter, diskutabla påståenden och språkliga otympligheter som jag har fått av alla dessa lektörer. De fel och brister som fortfarande kan kvarstå ansvarar jag givetvis själv för.

Ett särskilt tack vill jag rikta till kolleger och vänner på ekonomisk-historiska institutionen i Göteborg, som har stått för en positiv forskningsmiljö. Särskilt vill jag nämna Martti Rantanen som gärna har delat med sig av sina stora 1700- och 1800-talskunskaper och Jan Bohlin som tålmodigt besvarat frågor om kvantitativa metoder och ekonomisk-teoretiska problem. Martti, Staffan Granér och Per Hallén har även varit manuskriptläsare på sluttampen.

Jag vågar själv säga att det har blivit en vacker bok eftersom jag inte alls kan ta åt mig äran av detta. Bildredaktören Ann-Sofi Forsmark har varit outtröttlig i sitt kunskaps- och infallsrika framletande av illustrativa bilder ur 1700- och 1800-talens svenska konstnärsmaterial. Hon är medförfattare till flera av bildtexterna och svarar för illustrationsförteckningen. Hon har en stor del av förtjänsten till att boken blivit vad den blivit och får härmed ett mycket stort tack.

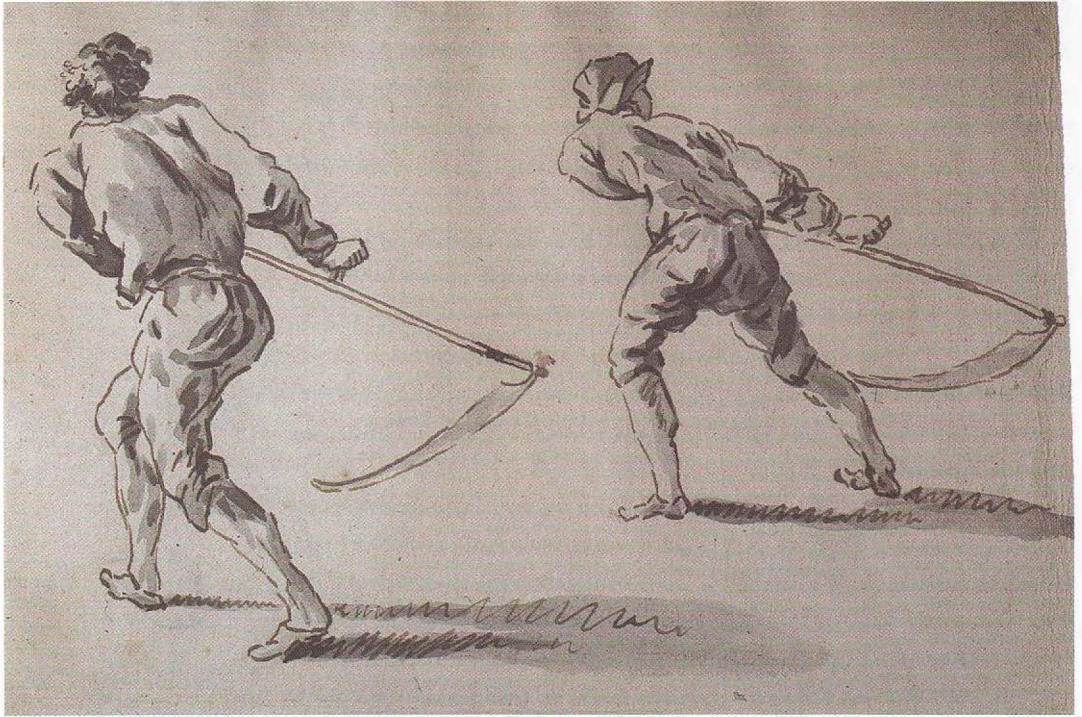
Agneta Engström har gjort en engagerad insats som förlagsredaktör. Det har varit roligt att få diskutera sin text med någon som har språket som yrke. Med hennes hjälp har boken blivit mycket bättre.

Charlotte Rinaldo, Stig Söderlind och Anneli Wallgren har varit både lyhörda och effektiva då de framställt tecknade illustrationer, kartor och diagram.

Personalen på Riksarkivet, Lantmäteriverkets forskningsarkiv samt Universitetsbiblioteket och Ekonomiska biblioteket i Göteborg har genomgående varit mycket hjälpsam.

Min fru Elisabeth har stött mig under alla de år arbetet har pågått och fått stå ut med en ofta tankspridd och frånvarande man. Till henne går mitt allra varmaste tack.

Sollebrunn i september 2000
Carl-Johan Gadd

Slätterkarlar. Laverad teckning av Pehr Hilleström (1733–1816).